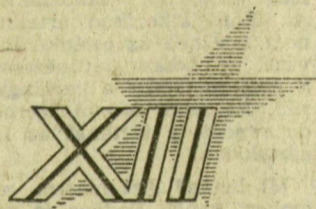

A kongresszusi irányelvek olvasása közben

Állandóság és rugalmasság

Assanéként huszonöt esztendeje lesz már, hogy a nagy megrázkódás után a marxizmus-leninizmus szilárd elveire építkezve alakította ki politikáját a mi pártunk és ehhez azóta is következetesen és szilárdan tartja magát. Kongresszusról kongresszusra visszatekintve tapinthatjuk ki a politika állandó, folyamatos elemeit, s odafigyeléssel a politizáló ember szinte maga is megérzi ezekből a természetes és logikus folytatást. Ezért lepett meg egy olyan vélemény, közvetlenül a XII. kongresszus irányelveinek megjelenése közelében, hogy: „Nincs ebben semmi különös...” Hiszen e megítélésben még mindig élni látom a régi reflexet. Magam viszont — s gondolom, meg beszélgetésekből, gyűlésekből, közéleti mozzanatokból ítélve mások is így vannak ezzel: igen magásra becsüljük az irányelveknek azt a tulajdonságát, hogy nem lepte meg a nemzetet semmi olyasmival, ami idegen lenne népünk várakozásaitól. Nem él és nem dolgozik ugyanis a lelkekben olyan indulat vagy várakozás, ami idegen lenne társadalmi fejlődésünkben az előzményektől.

amit életünk és munkánk szervezésében jelent a párt következetessége. Az elmúlt hónapokban annyi, de annyi találgatással, buta kombinációval kellett az embernek szembenézni. Nehezebb időkét élünk, a gazdasági életben valahogy, minden feszesebb lett. De, hogy nem ült fel a közvélemény buta hírszteleseknek, abban legnagyobb szerepe a politika iránti bizalomnak volt és van. Ismét csak azt mondom: a politikára figyelő ember, különösen, ha egy kis közgazdasági ismerettel is megpatkolja magát, különbséget tud tenni reális következmények, szükségesszerűségei

kopogató intézkedések és rémhírekbe öltözött ostobaságok között. A politika állandó elemeiből magunk is megítélhetjük prognózisok értékét. Sokunkat megzavar, hogy miközben a politika elvi folyamatosságát és szigorú következetességét hirdetjük, teli vagyunk változásokkal. Némelyek az ellentmondások rangjára emelik az olyan jelenségeket, hogy a tervgazdálkodás tiszteletében megújult a gazdasági élet mechanizmusa; hogy a szocialista gazdálkodás rendjében előtérbe került a nyereségérdekeltség és a gazdaságosság; hogy az általános szociális és anyagi gondoskodás kereteibe beférkőzött a teljesítmény szerinti megbecsülés elve; hogy az általános és teljes foglalkoztatottság társadalmában napirendre került gazdaságtalan üzemek fokozatos megszüntetése vagy átszervezése... Pedig, ezek nem beszélnek vissza, nem csorbítják a politika állandóságát — ezek éppen annak kifejezései, hogy a változó világban és saját változó, fejlődő társadalmunkban ugyanazokat a célokat csak a helyzetekhez rugalmasan alkalmazkodva szolgálhatjuk. Különben éppen a politika lényege válna!

Az a politika, amely képtelen új kérdések megfogalmazására és megoldására, s nem figyel a felismert társadalmi, gazdasági és egyéb szükségletekre, hosszú távon nem felelhet meg. Az MSZMP közel két és fél évtizedes múltjában ez az érzékenység és felelősség sohasem hiányzott. Pedig, nagyon nagy dolgokat vitt végbe népünk ennek a párnak a vezetésével. A vidék iparosítása, a mezőgazdaság szocialista átszervezése és mai színvonalra fejlesztése, a társadalmi demokrácia, a szociális és egészségügyi gondoskodás méltó rangja, az állampolgár közérzete, a családi és egyéni élet felfedezésének erős kapaszkodói csak, következetes politikai vezetéssel és az élet, a munka szervezésének kellő rugalmasságával nyugtázhatók. Áremelések és bérfejlesztések, szabályozórendszer, a társadalom szervezésének mozgékony elemei éppen az állandó és eredeti politikai cél szolgálataiban fogannak, s ezt a célt ma is úgy hívjuk: a fejlett szocializmus építése.

Büszkéek lehetünk rá, hogy országunk külpolitikája sem népünknek, sem barátainknak, sem a világnak nem okozott meglepetéseket. Soha nem bizonytalánosított el népünk az internacionalizmus és a hazafiság határmezsgyéin; nemzetközi tekintélyünket politikának elvi következetességével és a világhoz szóló szavaink hazai, belső fedezetével gyarapítottuk. Gazdasági építőmunkánkban nem becsültuk túl lehetőségeinket és nem óvatoskodtunk többet a józan és szükséges megfontolásoknál, de nem voltunk restek komoly változások elhatározására sem, ha ér-

deink úgy kívánták. Társadalmi viszonyaink alakításában, fejlesztésében arra törekedtünk, hogy az osztályjellegű különbségek tovább csökkenjenek, s ezzel rendszerünk politikai alapjai folyamatosan szilárduljanak. Az, amit úgy hívunk, nemzeti egység — már a szocialista jelzővel él és hat. A szocialista demokrácia formáinak, fórumainak kialakítása már megtörtént, mind komolyabb és súlyosabb tartalom lendíthet bennünket tovább és magasabbra társadalmunk demokratizálásában. Mindennek ideológiai vetületét is látnunk kell. A közgondolkodásban már igenis a marxizmus-leninizmus eszméi kerekedtek felül, és váltak meghatározóvá. Erkölcsünket, életmódunkat is ez motiválja — még akkor is, ha időnként és helyenként visszabeszél a múlt öröksége magatartásban, a szocializmusból idegen gesztusokban. Mind nagyobb a közérdek tisztelete és szolgálata; mind gyakoribb a munka szerinti tisztelet és elismerés; s ha a szerzés ördöge el is választ embereket közösségeiktől, az együvé tartozás, az együttes boldogulás elve egyre nagyobb tiszteletet parancsol. A munka társadalmában ez másként nem is lehetséges.

Megtanultuk már, hogy bizonyos dolgokban nincs helye túrelmetlenségnek, de tévedés volna azt gondolni, hogy a politika türelme maga az engedékenység. Éppen pártunk ideológiai következetességének és szívósságának köszönhető, hogy vitáink termékenyek, s rugalmasságának, hogy tiszteletben tart hagyományokat, szokásokat. Ugyanakkor eszméink tisztasága szent. Így lehet elkerülni „hagyományos” vagy „divatos” téveszmék érvényesülését, hogy mást ne említsünk most a „kísértések” közül: a dogmatizmust, a marxizmus korszerűsítésének jelszavával hízáló téves áramlatokat, elméleti kérdések helytől és időtől független abszolutizálását, vagy az elmélet lebecsülését.

A magamfajta ember nemcsak olvassa, hanem olvassatja, tanulmányozza az olyan fontos pártidokumentumokat, mint amilyen a Központi Bizottságnak a XII. kongresszusra szóló irányelvei. Mert azt már jó tapasztalattal tudjuk, hogy ennek kollektív bölcsességgel és nemzeti részvétellel megvitattott, véglegesítő szövege a múltunkhoz és jelenünkhöz való viszonyunkat éppúgy kifejezi, mint ahogyan jövő reményeinket megfogalmazza. S amilyen megnyugtató, magabiztos érzést kölcsönöz a dokumentum olyan értelemben, hogy pártunk a bevált, a nép érzelmei-és vágyai által hitelesített, s eredményeinkben tükröződő politikájának folytatására készül — épp olyan ígéretes, hogy sem módszereit, sem stílusát nem kívánja megváltoztatni, hanem rugalmasan alakítja a továbbiakban is, feladataink természetrajzához illeszkedve.

Hogy most visszatérjek a kiindulási ponthoz: ebben valóban nincsen semmi különös. De milyen jó, hogy népünk számára éppen ez a természetes.

SZ. SIMON ISTVÁN

Állam, politikai rendszer, társadalom

Dr. Antalfy György könyvéről

A Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó gondozásában jelent meg dr. Antalfy Györgynek a JATE Állam- és Jogtudományi Kara tanszékvezető egyetemi tanárának legújabb munkája. A mű címe: *Az állam- és jogelmélet és a politológia határkérdéseiről.*

A mű jelentősége többirányú. Az állam- és jogelmélet tudományán belül az államelméletet erősíti korszerű probléma-kielölésekkel, nem feledkezve meg a jogelméleti, elsősorban a jogalkotási, jogalkalmazási vonatkozásokról. Jelentős a mű abból a szempontból is, hogy az államelmélet és a politikatudomány legfontosabb közös kérdéseire mutat rá, s végső soron arra a következtetésre jut, hogy az államelmélet és a politikatudomány kölcsönösen kiegészítik egymást.

Az államelmélet általában az állam- és jogtudományok, továbbá a politikai rendszerrel foglalkozó tudomány szembenállásának megszüntetésére, vagy legalábbis ezek közelítésére már korábban is jelentkeztek elképzelések: az államelmélet terjeszse ki kutatásait a politikai rendszer államszervezetén kívüli elemekre, így az államelmélet tárgyává válnak a politikai rendszer nem államszervezet-jellegű elemei is, a kutatási tárgy tehát bővül. Szerző szerint nem indokolatlan a politikai rendszer egészét kutató államelméletet *politikaelméletnek* nevezni.

A kutatási terület bővülése viszont szükségessé teszi *egyéb tudományágak* felhasználását, amelyeknek ugyan nem tárgya a politikai viszonyrendszer, egyes részterületek kutatásához azonban nélkülözhetetlen módszertani segítséget nyújtanak. (Szociológia, statisztika, stb.)

A mű ezekre a megfontolásokra épül, nagy tárgyi anyag birtokában vizsgálja a kutatási kör bővülését, ezek a megfontolások határozzák meg a mű szerkezetét is.

A bevezetés után hat fejezetet találunk: az *első fejezet* a szocialista állam történetiségével foglalkozik, a *második fejezet* az állam fogalmi ismérveit tekinti át, a *harmadik fejezet* a társadalom struktúrája és politikai rendszere összefüggését vizsgálja, a *negyedik fejezet* a politikai pártok és az állam, az *ötödik fejezet* a társadalmi szervezetek és az állam kapcsolatát érinti, a *hatodik fejezet* az állam elidegenedése és a döntési rendszer egyes

kérdéseit vizsgálja a szocialista társadalomban.

Az állam fogalmi ismérveinek áttekintése után a mű részletesen tárgyalja az állam funkcióit, a fogalom meghatározásánál új megoldással: a *funkció a társadalmi célok elérésének érdekében a szocialista állami szervek által kifejtett tevékenység irányainak főbb csoportjait jelenti.*

Nagy figyelmet fordít a szerző a *szocialista állam szuverenitására*: a szuverenitás egyetemlegességét és függetlenségét jelent, de feltételezi a társadalmat, mint a *hatalmi viszony objektumát.*

Az államelméleti munkák nagy része a politikai rendszert a kormányforma és az államszervezet mellett az államforma harmadik elemeként tárgyalja. A kérdés a politikai rendszer fogalmának a vizsgálatát követően dönthető el. A politikai rendszernek a marxizmus klasszikusai szerint is két fő eleme van, közelebről az állam és a politikai pártok, mint szervezetek. Szerző úgy foglalja állást, hogy a politikai rendszer a társadalom összes politikai intézményét felöleli, az állam pedig csak *egyet* — habár a legfontosabb — ezek közül.

A szerző vizsgálja az érdekek kérdését. Az *érdekek társadalmi törvény*, általános és lényegi összefüggés az ember szociális helyzetével, vagyis *objektív helyzetével, szükségleteinek összességével* (objektív érdekek) és ez *tükröződik a tudatban* (szubjektív érdekek). Az *állami jogi szabályozás* az előbbiekre is tekintettel *valamely társadalmi viszony rendezése az államot* kezben tartó, befolyásoló *társadalmi osztályok és rétegek érdekeinek megfelelően.*

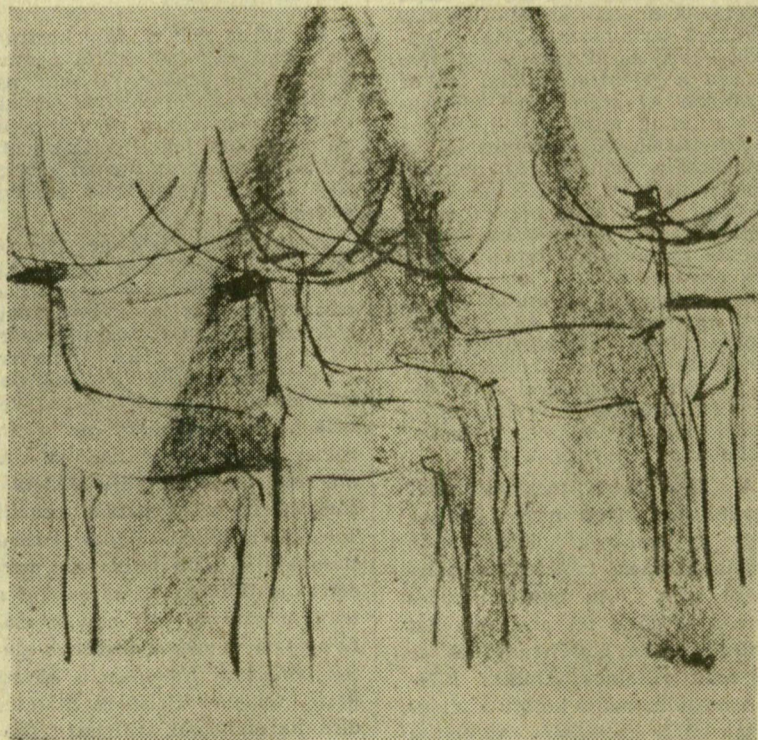
A mű részletesen ismerteti a pártok funkcióit a kizsákmányoló államokban, majd a szocialista államban, s meghatározza a kommunista párt helyét a szocialista társadalom politikai rendszerében, áttekinti a pártirányítás sajátosságait.

Részletesen foglalkozik a társadalmi szervezetek és az állam kapcsolatával, s kiemeli, hogy a *társadalmi szervezeteken belüli viszonyok, a társadalmi szervezeteken belüli demokrácia fejlesztése* nagy jelentőségű az állami szervezetek döntéseinek előkészítésében, meghozatalában, végrehajtásának biztosításában és az ellenőrzésben való fokozottabb részvétel szempontjából.

Az állam elidegenedésének, közelebről a szocialista állam elidegenedésének a lehetősége fennáll, a szocialista állam esetében azonban a lehetőséget is minimálisra csökkentheti az állami szervek részére megállapított *döntési rendszer*. A döntés alapvető problémája nem az, hogy milyen eljárási körülmények között alakul ki, hanem az, hogy *megfelelően szolgálja-e azt az érdeket, amelyet a társadalmi-gazdasági-hatalmi viszonyok meghatároznak*. Az érdektől elkülönült döntési struktúra előbb-utóbb saját maga valhat a döntés érdekeltjévé, a döntési alany és az érdekelt közötti összekötő kapocs szerepét a *döntésre és az ellenőrzésre orientált részvételnek* együttesen kell betölteni.

A különböző tudományágakban a megoldásra váró kérdések felvetése legalább olyan fontos, mint a kérdések tudományos igényű megoldása, megválaszolása. Szerző a felvetett kérdéseket széleskörű bizonyítási — egyebek között szociológiai, statisztikai, stb. — anyag felhasználásával oldja meg, így érvényesen összegez, rendszerez, előremutató kutatási eredményeket ér el. A mű igen jelentős gazdagítása a szocialista államelméleti irodalomnak.

DR. CSOHÁNY LÁSZLO

VASAS KÁROLY RAJZA